

Примљено : 2. 2. 2017.			
Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност

Nastavno-naučnom veću Filozofskog fakulteta u Nišu

PREDMET: recenzija rukopisa prof. dr Mihaila Antovića „Od neurona do smisla: lingvistika u kognitivnim naukama“

Rukopis monografije pod naslovom „Od neurona do smisla: lingvistika u kognitivnim naukama“ prof. dr Mihaila Antovića sa Filozofskog fakulteta u Nišu ima 111 strana A4 formata (skoro 67.000 reči) i sastoji se od predgovora, sadržaja, uvoda, jedanaest poglavlja, zaključka i literature.

U monografiji autor prof. dr Mihailo Antović se bavi, uprkos sopstvenom priznanju da je u pitanju popularna lingvistika, vrlo ozbiljnim temama koje pokrivaju oblasti kao što su neuronauke, muzikologija i religija, koje on vešto i znalački dovodi u vezu tako što kroz njih osvetljava jednu još uvek misterioznu pojavu – ljudski um.

Tako autor u prvom poglavlju uvodi čitaoca u temu definišući kogniciju, kognitivne procese i kognitivnu nauku koristeći ne samo primere iz lingvistike, već i iz psihologije, koju očigledno poznaje na zavidno visokom nivou. Sem toga, autor jasno i sažeto prikazuje i istorijat razvoja kognitivnih nauka kako u svetu, tako i kod nas, čemu je on sam svakako dao značajan doprinos kroz Centar za kognitivne nauke pri Univerzitetu u Nišu.

Na ovo se poglavlje logično nadovezuje sledeće, čija je tema veza lingvistike sa kognitivnim naukama i doprinos koji je ona dala razvoju ove prilično široke i multidisciplinarne oblasti. Uz kratak prikaz razvoja relevantnih lingvističkih škola koje su svaka na svoj način doprinele skoku u lingvističkom saznanju, autor čitaoca vešto vodi kroz već poznate teme generativne lingvistike, univerzalne gramatike i urođene, isključivo ljudske sposobnosti da usvoji i nauči kako maternji, tako i strani jezik.

U trećem poglavlju autor detaljnije razmatra vezu između jezika i mozga, pa govori o jednom od glavnih principa kognitivne lingvistike – utelovljenosti, ali i o tome šta se dešava u mozgu kada se odvijaju različiti misaoni procesi koji su vezani kako za jezik, tako i za percepciju. Da bi ilustrovao složenost mozga kao organa koji nam omogućava da percipiramo svet oko sebe, obradimo informacije, skladištimo ih, uposlmo kroz različite procese kao što su sinteza, analiza, itd. autor govori o anomalijama koje se dešavaju kada dođe do povreda mozga. Takođe, autor ilustruje druge tehnike kojima se posmatra aktivnost mozga pri obradi različitih vrsta informacija, čime pokazuje koliko je ovladao najraznorođnijom, a ipak povezanom literaturom koja je danas dostupna.

Četvrto poglavlje naslovljeno „Kognitivne nauke i filozofija uma“ nadovezuje se na prethodno popunjavajući prazninu između neuroloških funkcija na nivou neurona i funkcionisanja hemisfera. Naime, autor kaže da nam danas dostupna skeniranja mozga ne govore dovoljno o kvalitativnoj prirodi mentalnih procesa, te se upravo ova međuoblast sagledava iz filozofske perspektive.

Autor se u petom poglavlju vraća funkcionalizmu, te ispituje i razmatra prostorne i vizuelne odnose kao bazične za kogniciju. Osvrće se na kategorizaciju, te na vizuelnu percepciju i faktore koji na nju utiču. Na kraju poglavlja autor ističe značaj slikovnih shema kako za kogniciju, tako i za jezik, čemu se vraća kroz mnogo više detalja i ilustracija u sedmom poglavlju.

Šestim poglavljem prof. dr Mihailo Antović, u skladu sa svojim ranijim interesovanjima i istraživačkim poduhvatima, daje značajan doprinos odnosu muzikalnosti i sposobnosti govora,

vezi između muzike i jezika, itd. Naročito značajan doprinos ovog poglavlja je sjajan istorijski pregled značaja muzike u civilizacijskom i, uže gledano, jezičkom razvoju ljudske vrste.

Već najavljeno sedmo poglavlje bavi se neiscrpnom temom utelovljenja i slikovnih shema, dva međusobno povezana, a ipak odelita koncepta u oblasti kognitivnih nauka. Autor svoje izlaganje potkrepljuje mnogim primerima zasnovanim na prostornoj orijentaciji (koja se dvojako oslanja na utelovljenje i slikovne sheme) i čitaocu nudi prvo jezičke primere, a potom primere iz umetnosti, društvenih odnosa, itd.

Umetnost i njen odnos sa kognitivnim naukama tema je osmog poglavlja, u kome se autor ponovo vraća muzici i njenom značajnom mestu u ljudskoj kogniciji. Međutim, ovaj put razmatranja autora sežu u daleku prošlost u pokušaju da se objasni poreklo kognicije, a potom i jezika, te on koristi najrazličitije dokaze (jedine koji su iz današnje perspektive dostupni) kao što su veličina lobanje, crteži na zidovima pećina, prvi pronađeni instrumenti, itd. da bi vremenski odredio ključni period kada je čovek postao razumno biće i kada je počeo da razvija jezik.

Deveto poglavlje logično nastavlja raspravu o tome kako je jezik nastao, a autor se, svestan da ne može da da konačan odgovor na ovo pitanje, ograđuje tvrdnjom da je u pitanju spekulacija. Međutim, u nastavku teksta on ipak na znalački način govori i o tome kako se pretpostavlja da je jezik nastao i o tome zašto se jezici međusobno razlikuju, te kakve to implikacije ima kako u današnjem svetu, tako i u budućnosti.

Desetim poglavljem autor nastavlja raspravu o čoveku u istorijskom kontekstu, s tim da se ovaj put osvrće na moralnost i religioznost, kao i na njihovu vezu sa kognicijom, dok se u jedanaestom poglavlju bavi temeljima kognicije, a u zaključku upućuje na neke nove pravce istraživanja i otvara inovativna i zanimljiva pitanja.

Rukopis prof. dr Mihaila Antovića pokriva veliku prazninu u srpskoj kognitivnoj nauci, a velika vrednost monografije leži upravo u tome što je autor veliki znalac kako teorijskih, tako i metodoloških aspekata tema o kojima govori. **Iz navedenih razloga sa zadovoljstvom predlažem Nastavno-naučnom veću Filozofskog fakulteta u Nišu da monografiju „Od neurona do smisla: lingvistika u kognitivnim naukama“ prof. dr Mihaila Antovića prihvati za štampu i objavi u izdavačkoj delatnosti fakulteta.**

S poštovanjem,

prof. dr Biljana Radić-Bojanić
Odsek za anglistiku
Filozofski fakultet
Novi Sad
radic.bojanic@ff.uns.ac.rs

Novi Sad, 1. 2. 2017.